

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU18

Förbud mot erkännande av utländska månggiften m.m.

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i bl.a. lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap samt lag om internationella faderskapsfrågor.

Genom lagändringarna införs ett generellt förbud mot att erkänna månggiften som ingåtts enligt utländsk lag. Erkännandeförbudet ska därmed gälla oavsett parternas anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Ett motsvarande generellt erkännandeförbud införs även i fråga om utländska äktenskap mellan nära släktingar. Undantag från förbudet ska kunna göras endast om det finns synnerliga skäl för det, den s.k. ventilen.

Lagändringarna innebär också att faderskapet till utlandsfödda barn inte ska påverkas negativt av att ett utländskt äktenskap inte erkänns i Sverige.

Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2021. Äldre bestämmelser om erkännande av månggiften och släktskapsäktenskap ska dock gälla för äktenskap som har registrerats av Skatteverket i folkbokföringsdatabasen före ikraftträdandet.

Vidare föreslår utskottet ett tillkännagivande till regeringen. Enligt utskottet bör regeringen snarast möjligt återkomma med ett lagförslag som innebär att ventilen i fråga om månggiften slopas och att det i stället införs en ordning som innebär en möjlighet att – utan att erkänna äktenskapet som sådant – under särskilda omständigheter tillerkänna det vissa rättsverkningar. Utskottets förslag grundas på förslag i åtta motioner.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns fem reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP). I en av reservationerna (S, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:149 Förbud mot erkännande av utländska månggiften.

15 yrkanden i följdmotioner.

16 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Bakgrund	7
Regeringens lagförslag	7
Den framtida regleringen om erkännande av utländska månggiften och släktskapsäktenskap	11
Den framtida regleringen om erkännande av utländska äktenskap i övrigt	16
Reservationer	25
1. Ventilen i fråga om månggiften, punkt 2 (S, V, MP)	25
2. Upplösning av månggiften som erkänns, punkt 3 (SD, KD)	26
3. Ventilen i fråga om släktskapsäktenskap, punkt 4 (M, C, L)	27
4. Tvångsäktenskap, punkt 5 (SD, C, L)	27
5. Utländska äktenskap i övrigt, punkt 6 (SD)	28
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	30
Propositionen	30
Följdmotionerna	30
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	32
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	34

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i äktenskapsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap,
3. lag om ändring i lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:149 punkterna 1–3.

2. Ventilen i fråga om månggiften

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ventilen i fråga om månggiften och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

- 2020/21:656 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkande 13,
2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 26,
2020/21:3103 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkandena 14 och 15,
2020/21:3923 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
2020/21:3934 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkandena 1 och 3 i denna del,
2020/21:3937 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1,
2020/21:3951 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 2 och
2020/21:3961 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 1 och 3 i denna del och
avslår motion
2020/21:3923 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 1 (S, V, MP)

3. Upplösning av månggiften som erkänns

Riksdagen avslår motionerna

- 2020/21:656 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkande 14,
2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 61,
2020/21:3923 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 1 och
2020/21:3951 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 1.

Reservation 2 (SD, KD)

4. Ventilen i fråga om släktskapsäktenskap

Riksdagen avslår motionerna

- 2020/21:3934 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkandena 2 och 3 i denna del,
2020/21:3937 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 2 och

2020/21:3961 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 2 och 3 i denna del.

Reservation 3 (M, C, L)

5. Tvångsäktenskap

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 23 och

2020/21:3937 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 3.

Reservation 4 (SD, C, L)

6. Utländska äktenskap i övrigt

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:656 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 11 och 18,

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 12, 17, 18 och 25 samt

2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 43, 48 och 49.

Reservation 5 (SD)

Stockholm den 20 maj 2021

På civilutskottets vägnar

Larry Söder

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Larry Söder (KD), Johan Löfstrand (S), Carl-Oskar Bohlin (M), Elin Lundgren (S), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Mikael Eskilandersson (SD), Lars Beckman (M), Roger Hedlund (SD), Sanne Lennström (S), Joakim Järrebring (S), Robert Hannah (L), Angelica Lundberg (SD), Emma Hult (MP), David Josefsson (M), Ola Möller (S), Jon Thorbjörnson (V) och Martina Johansson (C).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2020/21:149 Förbud mot erkännande av utländska månggiften. I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

5 motioner med sammanlagt 15 yrkanden har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlar utskottet även 5 motioner med 16 yrkanden från allmänna motionstiden 2020/21. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Riksdagen riktade våren 2017 ett tillkännagivande till regeringen om att den snarast möjligt bör återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att möjligheten att i undantagsfall erkänna bl.a. tvångsäktenskap begränsas ytterligare (bet. 2016/17:CU10, rskr. 2016/17:189). Vidare riktade riksdagen våren 2020 ett tillkännagivande till regeringen om att den snarast möjligt bör återkomma till riksdagen med ett förslag till skärpt lagstiftning mot utländska polygama äktenskap (bet. 2019/20:CU17, rskr. 2019/20:235). I betänkandet behandlas även den redovisning av hanteringen av dessa tillkännagivanden som regeringen gör i propositionen.

I ärendet har utskottet också tagit emot en skrivelse.

Utskottets överväganden

Bakgrund

En generell utgångspunkt har länge varit att ett äktenskap som ingås enligt utländsk lag ska erkännas i Sverige om det är giltigt i den stat där det ingicks. Att Sverige som utgångspunkt erkänner utländska äktenskap bygger på den grundläggande principen i den internationella privaträtten om att respektera andra staters rättsordningar. Det underlättar också situationen för enskilda i gränsöverskridande sammanhang. För svensk del finns de internationellt privaträttsliga reglerna om erkännande av utländska äktenskap i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap, förkortad IÄL. Att ett utländskt äktenskap erkänns innebär att det tillerkänns giltighet som ett äktenskap med de rättsverkningar som följer av ett sådant. Om äktenskapet inte erkänns i Sverige saknar det rättsverkningar här. Parterna betraktas då som ogifta i Sverige även om de fortfarande är gifta i en annan stat (s.k. haltande äktenskap).

I IÄL finns en regel om att somliga slags äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag inte erkänns i Sverige, under vissa närmare angivna förutsättningar (1 kap. 8 a §). Denna vägransregel, även kallad erkännandeförbudet, tar sikte på barnäktenskap, tvångsäktenskap, äktenskap mellan nära släktingar, månggifte och s.k. fullmaktsäktenskap. Bestämmelsen har ändrats i omgångar under senare år så att förbudet mot erkännande successivt har utvidgats.

Vid sidan av vägransregleringen i IÄL finns den allmänna s.k. ordre public-bestämmelsen i samma lag (7 kap. 4 §). Enligt denna ska bestämmelser i främmande lag eller beslut som meddelats av en myndighet i en främmande stat inte få tillämpas, om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här i riket. Tillämpningen av ordre public-förbehållet är restriktiv, och förbehållet har som funktion att i det enskilda fallet erbjuda en möjlighet att avböja en rättstillämpning som skulle komma i konflikt med grundläggande värderingar inom den egna rättsordningen.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag om bl.a. ett generellt förbud mot att erkänna utländska månggiften och släktskapsäktenskap.

Gällande rätt

Månggifte

Månggifte, eller polygami, innebär att en person är gift med flera personer. Enligt svensk rätt är äktenskap monogama (1 kap. 1 § äktenskapsbalken). Den som redan är gift får således inte ingå ett nytt äktenskap (2 kap. 4 § äktenskapsbalken). Dessutom är det straffbart att som gift ingå ytterligare äktenskap (se om tvegifte 7 kap. 1 § brottsbalken). Om det vid hindersprövningen skulle förbises att den som avser att ingå ett äktenskap redan är gift, blir det senare äktenskapet inte ogiltigt. I stället har var och en av parterna rätt till omedelbar äktenskapsskillnad, dvs. utan föregående betänketid. Även allmän åklagare kan i sådana fall föra talan om äktenskapsskillnad, dvs. tvångsupplösning. (Se 5 kap. 5 § äktenskapsbalken.)

Även om månggifte sedan lång tid tillbaka inte är tillåtet i Sverige förekommer det i flera andra länder. Enligt den gällande vägransregleringen i IÄL ska ett polygamt äktenskap inte erkännas i Sverige om minst en av parterna var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige när äktenskapet ingicks (1 kap. 8 a § första stycket 2). Det uppställs alltså ett krav på anknytning till Sverige för att vägra erkännande. Om erkännandeförbudet är tillämpligt kan äktenskapet ändå erkännas om det finns synnerliga skäl för det.

När det gäller frågan om huruvida erkännande av ett utländskt polygamt äktenskap kan vägras med stöd av den allmänna ordre public-bestämmelsen i IÄL finns det olika uppfattningar i doktrinen, och frågan synes inte ha varit föremål för prövning i domstol. Skatteverket har för sin del bedömt att det inte finns skäl att vägra registrering i folkbokföringen av månggiften där parterna saknade anknytning till Sverige vid tidpunkten för äktenskapets ingående.

Äktenskap i vissa släktskapsfall

I Sverige får äktenskap inte ingås mellan dem som är släkt med varandra i rätt upp- och nedstigande led eller är helsyskon. Inte heller får halvsyskon ingå äktenskap med varandra utan tillstånd av myndighet. I dessa sammanhang jämställs adoptivförhållande med släktskap. De som till följd av adoptivförhållande anses som helsyskon får dock ingå äktenskap med varandra efter tillstånd av myndighet. (Se 2 kap. 3 § äktenskapsbalken.) Om äktenskap skulle ha ingåtts i något av de angivna släktskapsfallen blir äktenskapet inte ogiltigt. I stället har var och en av makarna rätt till omedelbar äktenskapsskillnad, med undantag för när det rör sig om äktenskap mellan halvsyskon. Även allmän åklagare kan i sådana fall föra talan om äktenskapsskillnad. (Se 5 kap. 5 § äktenskapsbalken.)

Vägransregleringen i IÄL omfattar sådana släktskapsäktenskap som beskrivs ovan. Av vägransregleringen följer att ett släktskapsäktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag inte erkänns i Sverige om minst en av parterna då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige (1 kap. 8 a § första stycket 2). Det uppställs alltså ett krav på anknytning till Sverige för att vägra

erkännande. Om erkännandeförbudet är tillämpligt kan äktenskapet ändå erkännas om det finns synnerliga skäl för det.

Riksdagens tillkännagivande om polygama äktenskap

Riksdagen beslutade våren 2020, på utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen snarast möjligt bör återkomma till riksdagen med ett förslag till skärpt lagstiftning mot utländska polygama äktenskap. (bet. 2019/20:CU17, rskr. 2019/20:235). Utskottet anförde följande:

Utskottet konstaterar att polygama äktenskap är en icke önskvärd företeelse och att det därför är angeläget att sådana äktenskap vägras erkännande eller på annat sätt inte tillåts bestå i Sverige. Utskottet ser därför positivt på förslaget från Utredningen om strängare regler om utländska månggiften att ta bort det befintliga anknätningskravet i fråga om utländska polygama äktenskap, så att hinder mot erkännande ska gälla oavsett parternas anknätning till Sverige när äktenskapet ingicks. Enligt utskottet är det dessutom motiverat att en ny reglering på området får ett snabbt genomslag. Sålunda bör i vart fall sådana polygama äktenskap där de berörda personerna kommer till Sverige efter ikraftträdandet av de nya reglerna omfattas av dessa. Utskottet anser vidare att det på ett lämpligt sätt måste säkerställas att den som är att betrakta som en svagare part i ett polygamt äktenskap tillförsäkras ett godtagbart rättsligt skydd i sammanhanget. När det gäller frågan hur ett sådant skydd bör tillgodoses ankommer det på regeringen att noga lyssna in de synpunkter som förs fram av remissinstanserna inom ramen för det pågående remissförfarandet.

Regeringen bör därför snarast möjligt återkomma till riksdagen med ett förslag till skärpt lagstiftning mot utländska polygama äktenskap med beaktande av det som anförts ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

Propositionen

Regeringens lagförslag om månggifte och släktskapsäktenskap

I propositionen anför regeringen att Sverige, som ett modernt och jämställt land, bör ha en reglering som är tydlig med att månggifte inte accepteras. För att säkerställa kvinnors möjligheter att åtnjuta de mänskliga rättigheterna liksom rätten till likabehandling anser regeringen att det nu är angeläget att säkerställa att lagstiftningen är tydlig i fråga om utländska månggiften i Sverige. Detta gäller såväl äktenskap som ingåtts av personer som hade anknätning till Sverige vid äktenskapets ingående som äktenskap som ingåtts av personer som saknade sådan anknätning. Enligt regeringen bör därför skyddet mot månggiften stärkas ytterligare.

Regeringen föreslår mot den bakgrunden en ny huvudregel om att inga utländska månggiften ska erkännas i Sverige. Förbudet mot erkännande ska därmed gälla oavsett parternas anknätning till Sverige när äktenskapet ingicks.

Undantag från erkännandeförbudet ska enligt förslaget kunna göras endast om det finns synnerliga skäl för erkännande i det enskilda fallet (den s.k. ventilen).

Regeringen föreslår också att förbudet mot erkännande av utländska äktenskap mellan nära släktingar utvidgas genom att det befintliga anknytningskravet tas bort. Erkännandeförbudet kommer därmed att gälla samtliga sådana äktenskap. Syftet är att tydligt markera att äktenskapligt samliv i de aktuella släktskapssituationerna inte är acceptabelt i Sverige och att motverka förekomsten av sådana äktenskap i Sverige, även om dessa är ovanliga även i utlandet. Undantag från erkännandeförbudet ska kunna göras endast om det finns synnerliga skäl.

Den nya regleringen om månggiften och släktskapsäktenskap föreslås träda i kraft den 1 juli 2021. Äldre bestämmelser om erkännande föreslås dock gälla för äktenskap som har registrerats av Skatteverket i folkbokföringsdatabasen före ikraftträdandet. De nya bestämmelserna ska därmed gälla för äktenskap som inte har registrerats av Skatteverket före ikraftträdandet, även om äktenskapet har ingåtts före ikraftträdandet.

Genom förslaget om månggifte anser regeringen att riksdagens tillkännagivande om polygama äktenskap är slutbehandlat.

Regeringens lagförslag i övrigt

Regeringen föreslår också att det klargörs att de särskilda bestämmelserna i äktenskapsbalken (5 kap. 5 §) om omedelbar äktenskapsskillnad i fall av tvångs- och barnäktenskap samt i släktskaps- och månggiftesfall även gäller utländska sådana äktenskap. Hittills har det endast framgått av förarbetsuttalanden att regleringen om omedelbar äktenskapsskillnad även gäller för erkända utländska äktenskap. Enligt regeringen är det angeläget att någon som vill avsluta ett utländskt äktenskap av de nämnda slagen kan initiera en upplösning av det utan föregående betänketid, och det är därför viktigt att det är tydligt att regleringen är tillämplig.

Dessutom föreslår regeringen att faderskapet till utlandsfödda barn inte ska påverkas negativt av att ett utländskt äktenskap inte erkänns i Sverige. Vid fastställande av faderskapet till ett barn som vid födelsen hade sin hemvist utomlands ska sålunda frågan om äktenskap bedömas enligt den lag som gäller för faderskapspresumtionen. Detta innebär att ett faderskap som är grundat direkt på utländsk lag, till följd av att mannen är gift med barnets moder, ska gälla i Sverige även om äktenskapet inte erkänns här men är giltigt i det land där barnet vid födelsen fick sin hemvist.

Även dessa lagändringar föreslås träda i kraft den 1 juli 2021.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens förslag om att införa ett generellt förbud mot att erkänna månggiften och släktskapsäktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag, dvs. ett förbud oavsett parternas anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Utskottet välkomnar också förslaget om att erkännandeförbudet ska gälla för äktenskap som inte har registrerats av Skatteverket före ikraftträdandet, dvs. även om äktenskapet har ingåtts före ikraftträdandet.

Det har inte väckts någon motion som går emot att riksdagen nu antar regeringens lagförslag. Lagförslagen bör därför antas av de skäl som anförs i propositionen.

Utskottet övergår nu till att under särskilda rubriker behandla motionsyrkanden som samtliga innehåller förslag om tillkännagivanden till regeringen i frågor som anknyter till lagförslagen.

Den framtida regleringen om erkännande av utländska månggiften och släktskapsäktenskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ventilen i fråga om månggiften och tillkännager detta för regeringen.

Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden om upplösning av månggiften som erkänns och om ventilen i fråga om släktskapsäktenskap.

Jämför reservation 1 (S, V, MP), 2 (SD, KD) och 3 (M, C, L).

Motionerna

Ventilen i fråga om månggiften

I kommittémotion 2020/21:3923 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) föreslås tillkännagivanden till regeringen om att återkomma med lagförslag som innebär att

- ventilen för erkännande av utländska månggiften omgående begränsas till fall där det första äktenskapet har upplösts (yrkande 2)
- det införs en ordning där ett månggifte kan få rättslig verkan utan att erkännas i sig (yrkande 3) och där ventilen för erkännande av månggiften som sådana slopas helt och hållet (yrkande 4).

Förslag med samma huvudsakliga innebörd finns i kommittémotionerna 2020/21:656 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkande 13 och 2020/21:1611 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 26.

I kommittémotion 2020/21:3934 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) föreslås liknande tillkännagivanden till regeringen om att återkomma med lagförslag som innebär att

- ventilen för erkännande av utländska månggiften som sådana slopas helt och hållet (yrkande 1)
- eventuella oproportionerliga konsekvenser för en svagare part vid ett icke-erkännande av polygama äktenskap kan förhindras (yrkande 3 i denna del).

Samma två förslag läggs fram i kommittémotion 2020/21:3103 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkandena 14 och 15.

Samma två förslag finns också i kommittémotion 2020/21:3961 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 och yrkande 3 i denna del.

I kommittémotion 2020/21:3937 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att skyndsamt återkomma med lagförslag som innebär att ventilen för erkännande av utländska månggiften tas bort. Enligt motionärerna kan regeringen i samband med att en sådan lagstiftning tas fram också på nytt överväga frågan om hur rättigheterna för den utsatta parten – kvinnan – i ett utomlands ingånget månggifte kan tillvaratas när äktenskapet som sådant inte erkänns här i landet.

I kommittémotion 2020/21:3951 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med lagförslag som innebär att ventilen för erkännande av utländska månggiften tas bort.

Upplösning av månggiften som erkänns

I kommittémotion 2020/21:3923 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med ett lagförslag som innebär att samtliga utländska månggiften som erkänns ska upplösas vid en viss, senaste tidpunkt. Ett förslag med samma innebörd finns i kommittémotion 2020/21:656 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkande 14.

I kommittémotion 2020/21:3951 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med lagförslag som innebär att samtliga utländska månggiften som inte ska vägras erkännande i stället ska tvångupplösas. Ett motsvarande förslag läggs fram i kommittémotion 2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 61.

Ventilen i fråga om släktskapsäktenskap

I kommittémotion 2020/21:3934 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med lagförslag som innebär att

- äktenskap mellan släktingar i rakt upp- och nedstigande led och även mellan syskon och halvsyskon aldrig ska erkännas i Sverige och att inga undantag ska kunna göras (yrkande 2)
- eventuella oproportionerliga konsekvenser för en svagare part vid ett icke-erkännande av släktskapsäktenskap kan förhindras (yrkande 3 i denna del).

Samma två förslag läggs fram i kommittémotion 2020/21:3961 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2 och yrkande 3 i denna del.

I kommittémotion 2020/21:3937 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att skyndsamt återkomma med lagförslag som innebär att ventilen för erkännande av utländska äktenskap mellan nära släktingar tas bort.

Den nya regleringen om förbud mot erkännande av utländska månggiften och släktskapsäktenskap

Den nya regleringen om förbud mot erkännande av utländska månggiften och släktskapsäktenskap innebär att sådana äktenskap ska vägras erkännande oavsett parternas anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Undantag från förbudet ska kunna göras endast om det finns synnerliga skäl för erkännande i det enskilda fallet. Det nya erkännandeförbudet träder i kraft den 1 juli 2021 och gäller för äktenskap som inte har registrerats av Skatteverket före ikraftträdandet, dvs. även om äktenskapet har ingåtts före ikraftträdandet.

Propositionen

Ventilen i fråga om månggiften

När det gäller frågan om undantag från det nya, generella erkännandeförbudet i fråga om månggiften anför regeringen bl.a. följande: Ventilen, vilken ger utrymme för en individuell proportionalitetsbedömning som kan ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, är enligt regeringen nödvändig för att fullt ut leva upp till Europakonventionen och unionsrätten. Det är således inte möjligt att införa ett förbud utan utrymme för undantag. Vidare behöver lagstiftningen utformas för att kunna ta hänsyn till utsatta kvinnor. Ett tydligt syfte med ventilen är nämligen att säkerställa att ett nekat erkännande inte medför allvarliga konsekvenser eller annars framstår som orimligt i det enskilda fallet. Det kan bl.a. handla om en kvinnas rätt till bodelning, underhåll eller arv. Att en kvinna genom erkännandeförbudet inte längre kan få ekonomisk kompensation genom bodelning eller arv är dock, förklarar regeringen, inte i sig ett tillräckligt skäl för att tillämpa ventilen och erkänna äktenskapets rättsverkningar. I många fall kan individen klara sig ekonomiskt utan denna ersättning. När hon inte kan det kan samhället eller hennes omgivning i övrigt ofta hjälpa till. I något fall skulle det dock kunna inträffa att det enda sättet att undvika allvarliga konsekvenser för kvinnan är att ge henne tillgång till en rättsverkan av äktenskapet genom en tillämpning av ventilen. Undantagsmöjligheten handlar inte om att godkänna ett polygamt äktenskap som sådant, utan om att i ett enskilt fall och i en enskild situation erkänna att man är gift i syfte att få en viss specifik rättsverkan. Ett vägrat erkännande kan enligt regeringen tänkas få konsekvenser långt utanför själva äktenskapet, och det är mycket svårt att förutse alla situationer som skulle kunna uppstå.

En förutsättning för det generella erkännandeförbudet är, förklarar regeringen vidare, att det inte kan förutses att det typiskt sett finns konsekvenser som motiverar ett undantag. Detta är det främsta skälet till att lagstiftaren tidigare valt att inte ange exempel på fall där det kan finnas synnerliga skäl. Varje sådant exempel leder lätt till att det uppfattas som ett typfall, och därmed riskerar ventilens tillämpningsområde att bli bredare än avsett. Frågan om vad som kan utgöra synnerliga skäl får i stället, liksom

hittills, överlämnas till rättstillämpningen. Det blir en uppgift för rättstillämpningen att säkerställa att ventilen inte tillämpas snävare än vad Europakonventionen och unionsrätten medger.

Regeringen redovisar i sammanhanget också att Lunds universitet föredrar en lösning som innebär att man vid synnerliga skäl kan erkänna vissa rättsverkningar av äktenskapet, t.ex. i fråga om arv, i stället för att ”erkänna” äktenskapet som sådant. Regeringen konstaterar att utredningen har övervägt en sådan ordning och redovisat ett antal invändningar mot den, bl.a. praktiska tillämpningsproblem och svåröverskådlig lagstiftning. Regeringen delar utredningens bedömning att den inte är att föredra.

Frågan om retroaktivitet

Som skäl för att det nya erkännandeförbudet ska gälla retroaktivt anför regeringen att det är rimligt att erkännandeförbudet gäller även äldre äktenskap, bl.a. eftersom månggifte är en icke acceptabel företeelse i vårt samhälle och det är angeläget att reglerna får ett snabbt genomslag.

Däremot är det enligt regeringen inte motiverat att riva upp äktenskap som redan har registrerats i den svenska folkbokföringen. Människor som redan har fått sitt civilstånd registrerat har nämligen förlitat sig på det beskedet och inrättat sina liv efter det. Att låta även dessa äldre äktenskap retroaktivt omfattas av de nya reglerna innebär att redan gjorda erkännanden skulle omprövas och då bedömas enligt andra och strängare förutsättningar. Detta är enligt regeringen inte lämpligt, vare sig från principiell eller praktisk synpunkt. Det är inte godtagbart att staten i en situation som denna först ger den enskilde ett positivt besked, för att sedan – i vissa fall många år senare – ta tillbaka det.

Ett besked om att registreras som gift i folkbokföringen kan, tillägger regeringen, av en enskild uppfattas som en bekräftelse på att han eller hon kan räkna med de rättsverkningar som följer av äktenskapet, särskilt rätt till bodelning och arv. Med ett sådant besked som grund kan många av de nu berörda kvinnorna ha rotat sig i samhället och tagit ekonomiska beslut. Konsekvenserna av ett erkännandeförbud är tydligare och allvarigare för dessa än för enskilda som får kännas vid förbudet i nära anslutning till att de anländer till Sverige.

Regeringen framhåller också att ingen remissinstans vare sig kräver eller pekar på att det skulle finnas ett behov av att redan registrerade äktenskap rivs upp. Regeringen konstaterar även att övergångsregleringen är i linje med riksdagens tillkännagivande om polygama äktenskap.

Ventilen i fråga om släktskapsäktenskap

När det gäller frågan om undantag från det nya, generella erkännandeförbudet i fråga om släktskapsäktenskap anför regeringen bl.a. följande: Med hänvisning till sitt resonemang om ventilen för månggiften bedömer regeringen att ett förbud utan utrymme för undantag inte är förenligt med Europakonventionen och unionsrätten. En ventil behövs enligt regeringen för

att säkerställa att ett nekat erkännande i det enskilda fallet inte får effekter som framstår som orimliga för någon enskild. Det bör därför finnas en möjlighet att göra undantag från förbudet vid synnerliga skäl även för de nya släktskapsfallen, dvs. de som vid äktenskapets ingående saknade anknytning till Sverige. Regeringen konstaterar att detta motsvarar vad som gäller för övriga äktenskap som omfattas av erkännandeförbudet.

Utskottets ställningstagande

Ventilen i fråga om månggiften

Utskottet har tidigare i betänkandet ställt sig bakom regeringens lagförslag om ett generellt förbud mot att erkänna månggiften som ingåtts enligt utländsk lag. Utskottet anser dock att det finns ett behov av att justera regleringen i vissa hänseenden. Det kan konstateras att en tillämpning av möjligheten till undantag från erkännandeförbudet, dvs. ventilen, innebär att makarna allmänt (jfr 14 kap. 2 § första stycket äktenskapsbalken) eller för ett visst ändamål anses vara gifta. Detta är enligt utskottet långt ifrån en acceptabel ordning. Det innebär också att riksdagens tillkännagivande från 2020 i saken inte kan anses vara slutbehandlat. I motsats till regeringen skulle utskottet föredra en annan lösning, nämligen att det ges möjlighet att – utan att erkänna äktenskapet som sådant – under särskilda omständigheter tillerkänna det vissa rättsverkningar. En sådan lösning, där man alltså skiljer på frågan om en persons civilstånd och frågan om tillämpningen av vissa rättsverkningar, skulle tydligare markera det svenska principiella motståndet mot månggifte. Exempelvis kan Skatteverket då vid folkbokföringen alltid utgå från att äktenskapet inte erkänns. Samtidigt ger lösningen en möjlighet att i det enskilda fallet undvika eventuella oskäliga konsekvenser av icke-erkännandet genom att vissa rättsverkningar parterna emellan kan göras gällande. Det skulle kunna handla om en rätt till bodelning, underhåll eller arv. (Jfr SOU 2020:2 s. 171 f. med där gjorda hänvisningar samt remissyttrandet i detta ärende från Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, seniorprofessor Michael Bogdan.)

Regeringen bör därför snarast möjligt återkomma med ett lagförslag med den angivna innebörden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Upplösning av månggiften som erkänns

Utskottet konstaterar att det nya erkännandeförbudet träder i kraft den 1 juli 2021 och gäller för äktenskap som inte har registrerats av Skatteverket före detta datum, dvs. även om äktenskapet har ingåtts före ikraftträdandet. Det nya erkännandeförbudet gäller alltså retroaktivt.

Däremot omfattar erkännandeförbudet inte sådana månggiften som redan har registrerats av Skatteverket före den 1 juli 2021. Som klargörs i detta lagstiftningsärende gäller i fråga om dessa äktenskap i stället de särskilda

bestämmelserna i äktenskapsbalken (5 kap. 5 §) om rätt till omedelbar äktenskapsskillnad. En make har alltså rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid om det tidigare äktenskapet inte har blivit upplöst. En sådan talan om äktenskapsskillnad får föras även av allmän åklagare, dvs. tvångs-upplösning. Exempelvis kan därför en hustru som inte har mod att i sin kultur ansöka om äktenskapsskillnad be åklagaren om hjälp med detta (jfr prop. s. 34).

Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena om upplösning av de månggiften som erkänns. De bör därför avslås.

Ventilen i fråga om släktskapsäktenskap

Genom detta lagstiftningsärende införs ett generellt förbud mot att erkänna släktskapsäktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag, dvs. ett förbud oavsett parternas anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Erkännandeförbudet ska dessutom gälla för äktenskap som inte har registrerats av Skatteverket före ikraftträdandet, dvs. även om äktenskapet har ingåtts före ikraftträdandet. Erkännandeförbudet ska alltså gälla retroaktivt.

I likhet med regeringen anser utskottet att det behövs en ventil för att säkerställa att ett nekat erkännande i det enskilda fallet inte får effekter som framstår som orimliga för någon enskild. Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena om ventilen i fråga om släktskapsäktenskap. De bör därför avslås.

Den framtida regleringen om erkännande av utländska äktenskap i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tvångsäktenskap och om utländska äktenskap i övrigt.

Jämför reservation 4 (SD, C, L) och 5 (SD).

Motionerna

Tvångsäktenskap

I kommittémotion 2020/21:1611 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 23 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med ett lagförslag som innebär att äktenskap som ingåtts genom tvång, hot eller psykisk misshandel ska ogiltigförklaras.

I kommittémotion 2020/21:3937 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att skyndsamt återkomma med lagförslag som innebär att ventilen för erkännande av utländska tvångsäktenskap tas bort.

Utländska äktenskap i övrigt

I kommittémotion 2020/21:656 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) föreslås flera tillkännagivanden om att regeringen bör se över lagstiftningen om erkännande av utländska äktenskap i övrigt. Motionärerna vill att det ska krävas att utländska äktenskap har förrättats på ett sätt som står i överensstämmelse med den inhemska, svenska regleringen för att kunna erkännas i Sverige (yrkande 11). Vidare ska lagar och regler förändras så att det klart framgår att barn aldrig ska betraktas som gifta i Sverige (yrkande 18).

I kommittémotion 2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) föreslås flera tillkännagivanden om att regeringen bör se över lagstiftningen om barn- och fullmaktsäktenskap. Motionärerna vill att lagstiftningen ska säkerställa att inga barn ska vara gifta i Sverige (yrkande 12), att lagar och regler inte ska anpassas efter att barn ska vara gifta (yrkande 17) och att lagar och regler ska förändras så att det klart framgår att barn aldrig ska betraktas som gifta i Sverige (yrkande 18). Dessutom vill motionärerna att utländska äktenskap som ingåtts genom ombud inte ska erkännas här (yrkande 25).

I kommittémotion 2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) föreslås i fråga om barnäktenskap likalydande tillkännagivanden till regeringen som ovan om att lagstiftningen ska säkerställa att inga barn ska vara gifta i Sverige (yrkande 43), att lagar och regler inte ska anpassas efter att barn ska vara gifta (yrkande 48) och att lagar och regler ska förändras så att det klart framgår att barn aldrig ska betraktas som gifta i Sverige (yrkande 49).

Gällande rätt

Tvångsäktenskap

När det gäller inhemska äktenskap finns det i äktenskapsbalken bestämmelser som ska säkerställa att ett äktenskap ingås frivilligt. Vid vigseln ska sålunda de som ingår äktenskap vara närvarande samtidigt. De ska var för sig när vigselförrättaren frågar ge till känna att de samtycker till äktenskapet. Vigselförrättaren ska därefter förklara att de är makar. Om det inte har gått till på detta sätt är förrättningen ogiltig som vigsel. (Se 4 kap. 2 §.) Om äktenskapet – trots att kraven på samtycke m.m. uppfyllts – skulle ha ingåtts genom tvång blir det inte ogiltigt. I stället finns då en rätt till omedelbar äktenskapsskillnad. En sådan talan om äktenskapsskillnad får föras även av allmän åklagare. (Se 5 kap. 5 §.)

Vidare är äktenskapstvång och vilseledande till äktenskapsresa kriminaliserade genom bestämmelser i brottsbalken (4 kap. 4 c och d §§). Bestämmelserna omfattar även äktenskapsliknande förbindelser.

Enligt vägransregleringen i IÄL erkänns inte ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag om det är sannolikt att äktenskapet har ingåtts under tvång (1 kap. 8 a § första stycket 3). Detta gäller oavsett parternas anknytning till Sverige när de gifte sig. Bara om det finns synnerliga skäl för det kan äktenskapet ändå erkännas.

Barnäktenskap

För att ingå äktenskap i Sverige ska parterna inte vara under 18 år (2 kap. 1 § äktenskapsbalken). En undersökning av om ålderskravet är uppfyllt ingår i den hindersprövning som Skatteverket ska göra innan ett äktenskap ingås. Om äktenskapet – trots Skatteverkets hindersprövning – skulle ha ingåtts med någon som var under 18 år blir det inte ogiltigt. I stället finns då en rätt till omedelbar äktenskapsskillnad. En sådan talan om äktenskapsskillnad får föras även av allmän åklagare. (Se 5 kap. 5 § äktenskapsbalken.)

Den 1 juli 2020 infördes en ny straffbestämmelse om barnäktenskapsbrott i brottsbalken (4 kap. 4 c § tredje stycket). Det nya brottet tar sikte på den som begår en sådan gärning som avses i bestämmelsen om äktenskapstvång mot en person som inte har fyllt 18 år samt den som förmår eller tillåter en person som inte har fyllt 18 år att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Straffansvar gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt 18 år.

I en del andra länder är det däremot tillåtet att ingå äktenskap före 18 års ålder. Sådana äktenskap definieras i Sverige som barnäktenskap, vilket fortsätter att vara fallet även när parterna har blivit vuxna. Riksdagen beslutade hösten 2018 att fr.o.m. den 1 januari 2019 skärpa reglerna för erkännande av utländska barnäktenskap (prop. 2017/18:288, bet. 2018/19:CU4, rskr. 2018/19:43). De nya reglerna innebär ett generellt förbud mot att erkänna sådana äktenskap. Förbudet gäller därmed även om parterna inte hade någon anknytning till Sverige när de gifte sig. Det går inte att göra undantag från förbudet om någon av parterna fortfarande är under 18 år, vilket betyder att den som är ett barn alltid ska betraktas som ogift. Om båda parterna däremot har hunnit bli vuxna kan äktenskapet erkännas om det finns synnerliga skäl. (Se 1 kap. 8 a § första stycket 1 och andra stycket IÄL.) För vuxna parter som har ingått ett barnäktenskap före den 1 januari 2019 gäller i stället äldre bestämmelser.

Fullmaktsäktenskap

Ett fullmaktsäktenskap innebär att äktenskapet ingås utan att båda parter är närvarande samtidigt. Ett sådant äktenskap kan ingås antingen genom en vigselceremoni eller genom att ett äktenskapskontrakt eller liknande under-tecknas.

Det är inte möjligt att ingå ett fullmaktsäktenskap enligt svensk lag, eftersom det i äktenskapsbalken ställs krav på att parterna ska vara närvarande samtidigt vid vigseln. Ett äktenskap som har ingåtts i strid med detta krav är alltså ogiltigt. (Se 4 kap. 2 §.)

Däremot är fullmaktsäktenskap relativt vanligt förekommande i vissa andra delar av världen. Enligt vägransregleringen i IÄL gäller att ett fullmaktsäktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag inte erkänns i Sverige om minst en av parterna då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige (1 kap.

8 a § första stycket 4). Det uppställs alltså ett krav på anknytning till Sverige för att vägra erkännande. Om erkännandeförbudet är tillämpligt kan äktenskapet ändå erkännas om det finns synnerliga skäl för det. Det förhållandet att äktenskapet har ingåtts frivilligt anses då inte som tillräckligt skäl för erkännande (prop. 2013/14:208 s. 36).

Tidigare behandling av frågor om tvångs-, barn- och fullmakts- äktenskap inklusive riksdagens tillkännagivande om tvångsäktenskap

Tvångsäktenskap

Riksdagen beslutade våren 2017, på utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen snarast möjligt bör återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att möjligheten att i undantagsfall erkänna bl.a. tvångsäktenskap begränsas ytterligare (bet. 2016/17:CU10, rskr. 2016/17:189).

Utskottet behandlade och avstyrkte härefter motionsyrkanden om tvångsäktenskap, bl.a. våren 2019 i betänkande 2018/19:CU7. Utskottet anförde då följande:

När det gäller tvångsäktenskap finns det för inhemska förhållanden bestämmelser i äktenskapsbalken som ska säkerställa att ett äktenskap ingås frivilligt. För utländska förhållanden gäller att ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag inte erkänns i Sverige, om det är sannolikt att äktenskapet har ingåtts under tvång. Detta gäller oavsett parternas anknytning till Sverige. Bara om det finns synnerliga skäl för det kan äktenskapet ändå erkännas. Utskottet konstaterar i likhet med tidigare att det finns ett tillkännagivande från riksdagen från 2017 om att ytterligare begränsa möjligheten att i undantagsfall erkänna tvångsäktenskap. Vidare ingår det i uppdraget för Utredningen om strängare regler om utländska månggiften att analysera vad eventuella lagändringar i fråga om polygama äktenskap skulle innebära i förhållande till de andra utländska äktenskap som inte erkänns i Sverige (dvs. bl.a. tvångsäktenskap) samt överväga och ta ställning till om det finns anledning att föreslå motsvarande ändringar även i förhållande till dessa. Uppdraget ska redovisas senast den 20 januari 2020. Utskottet anser mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande och den pågående utredningens arbete att det inte finns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida i fråga om tvångsäktenskap.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Barnäktenskap

Utskottet behandlade och avstyrkte våren 2019 motionsyrkanden om att inga barn ska vara gifta i Sverige i betänkande 2018/19:CU7. Utskottet anförde följande:

När det gäller barnäktenskap konstaterar utskottet att parterna måste vara vuxna för att få ingå äktenskap i Sverige och att den regeln gäller utan undantag. Utskottet konstaterar vidare att ett motionsyrkande motsvarande de som nu är aktuella, om att lagstiftningen ska säkerställa att inga barn ska vara gifta i Sverige, behandlades i 2018 års lagstiftningsärende om förbud mot erkännande av utländska barnäktenskap. Som framhölls i det

ärendet är innebörden av den nya lagregleringen att ett barn ska betraktas som ogift i varje specifik situation som frågan om erkännande uppkommer fr.o.m. den 1 januari 2019 och att detta gäller oberoende av om barnet tidigare har registrerats som gift i t.ex. folkbokföringen eller i Migrationsverkets register. Utöver detta kan det konstateras att Utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv i betänkandet Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69) bl.a. föreslår en särskild straffbestämmelse om barnäktenskapsbrott som även omfattar s.k. informella äktenskap. Betänkandet är föremål för remissbehandling. Mot den bakgrunden finner utskottet inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagen i fråga om barnäktenskap.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Vidare behandlade och avstyrkte utskottet samma vår i betänkande 2018/19:CU14 motionsyrkanden dels om att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag till ändring i äktenskapsbalken som innebär att möjligheten för underåriga att ingå äktenskapsförord tas bort (se 7 kap. 3 §), dels om att regeringen bör se över lagstiftningen som rör äktenskap i syfte att utreda om det finns bestämmelser som relaterar till underåriga och om det finns ett fortsatt behov av sådana bestämmelser. Utskottet anförde följande:

Mot bakgrund av regeringens uttalanden i propositionen när det gäller bestämmelserna i 7 kap. 3 § äktenskapsbalken om underårigas möjlighet att ingå äktenskapsförord, vilka ifrågasatts i motionerna, förutsätter utskottet att regeringen i ett lämpligt sammanhang ser över bestämmelserna, och eventuella andra liknande bestämmelser, i syfte att utreda om det fortfarande finns ett behov av dessa. Därmed anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av övriga motionsyrkanden med förslag om tillkännagivanden i fråga om lagstiftningens framtida utformning. Även dessa motionsyrkanden bör därför avslås.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Fullmaktsäktenskap

Utskottet behandlade och avstyrkte våren 2019 ett motsvarande motionsyrkande som det som nu är aktuellt om fullmaktsäktenskap i betänkande 2018/19:CU7. Utskottet anförde följande:

När det slutligen gäller utländska fullmaktsäktenskap innebär gällande reglering att ett sådant äktenskap i princip ska erkännas här om parterna saknade anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Mot bakgrund av den utveckling som skett, där det ansetts att allt fler hinder mot erkännande av utländska äktenskap bör vara tillämpliga oberoende av parternas anknytning till Sverige vid äktenskapets ingående, ska dock Utredningen om strängare regler om utländska månggiften även överväga och ta ställning till om begränsningarna till situationer när parterna har anknytning till Sverige är ändamålsenliga eller om det finns anledning att ändra i regleringen. Utskottet anser mot bakgrund av den pågående utredningens arbete att det inte heller i fråga om fullmaktsäktenskap finns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Propositionen m.m.

Tvångsäktenskap

I propositionen gör regeringen bedömningen att det varken finns förutsättningar för eller behov av att ändra reglerna om erkännande av utländska tvångsäktenskap. Detta överensstämmer med utredningens bedömning, som det stora flertalet remissinstanser inte invänder mot.

Regeringen konstaterar att erkännandeförbudet innebär att ett utländskt äktenskap inte erkänns om det är sannolikt att det har ingåtts under tvång och att detta gäller även om parterna saknade anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Vidare är möjligheten att göra undantag från erkännandeförbudet begränsad till att det ska finnas synnerliga skäl. Undantag kan alltså göras endast om ett nekat erkännande i ett enskilt fall medför allvarliga konsekvenser för den enskilde eller det annars framstår som orimligt att inte erkänna äktenskapet.

Enligt regeringen behövs ventilen i form av synnerliga skäl för att Sverige ska leva upp till sina internationella åtaganden, särskilt artikel 8 i Europakonventionen. Vidare ska ventilen säkerställa att ett nekat erkännande inte får effekter som framstår som orimliga i det enskilda fallet, särskilt för kvinnor. Regeringen pekar också på att det som är att betrakta som ett tvångsäktenskap grundas på förhållandena vid äktenskapets ingående och att frågan om erkännande av detta äktenskap kan uppkomma många decennier senare när förhållandena för kvinnan i äktenskapet och den familj som hon då har är helt annorlunda.

I sammanhanget framhåller regeringen att det är av yttersta vikt att samhället reagerar mot alla former av hedersförtryck, och regeringen arbetar också på olika sätt mot tvångsäktenskap, barnäktenskap och annat hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen pekar här på olika lagstiftningsåtgärder, t.ex. det nya särskilda barnäktenskapsbrottet i brottsbalken (4 kap. 4 c § tredje stycket) och en straffskärpningsgrund i samma balk för brott med hedersmotiv (29 kap. 2 § 10). Vidare bereds nu inom Regeringskansliet betänkandet Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57).

Dessutom har regeringen låtit permanenta länsstyrelsernas regionala uppdrag för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen har även som ett led i detta beslutat att permanenta kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län, som därmed blir ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (prop. 2020/21:1 utg.omr. 13). Vidare görs ytterligare satsningar för att öka kompetensen hos särskilt berörda yrkesverksamma (prop. 2020/21:1 utg.omr. 13 och 16). Regeringens satsningar bygger på 2019 års sakpolitiska överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Genom den bedömning som regeringen gör i propositionen i fråga om tvångsäktenskap anser regeringen att riksdagens tillkännagivande från 2017 om tvångsäktenskap är slutbehandlat.

Barnäktenskap

I propositionen redovisas inte någon bedömning i fråga om barnäktenskap. Däremot gjorde Utredningen om strängare regler om utländska månggiften i sitt betänkande Skärpta regler om utländska månggiften (SOU 2020:2) bedömningen att det saknas anledning att föreslå några lagändringar i fråga om förbudet mot att erkänna barnäktenskap. Utredningen motiverade detta med att förbudet mot att erkänna barnäktenskap inte innehåller något krav på anknytning till Sverige och att regleringen skärptes 2019.

Fullmaktsäktenskap

I propositionen gör regeringen bedömningen att det inte finns behov av att ändra reglerna om erkännande av utländska fullmaktsäktenskap. Det ska alltså även i fortsättningen krävas att någon av parterna hade anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks för att erkännande ska vägras. Regeringens bedömning överensstämmer med utredningens bedömning, som de flesta remissinstanser inte invänder mot.

Regeringen konstaterar att fullmaktsäktenskapen skiljer sig från de övriga utländska äktenskap som omfattas av erkännandeförbudet. Erkännandeförbudet i fråga om fullmaktsäktenskap tar endast sikte på formerna för äktenskapets ingående och inte som beträffande övriga äktenskap på att äktenskapet är behäftat med något materiellt ”fel”. Många fullmaktsäktenskap bygger på frivillighet och har av godtagbara skäl ingåtts utan personlig och samtidig närvaro. Exempelvis kan det vara så att en av makarna inte har kunnat delta vid vigseln på grund av militärtjänstgöring eller fängelsevistelse eller eftersom han eller hon har begränsningar i rätten eller möjligheten att resa. Dessutom är fullmaktsäktenskapen rättsligt accepterade och förekommer i olika delar av världen.

Regeringen anser, i likhet med utredningen, att det mot den bakgrunden framstår som omotiverat och en alltför ingripande åtgärd att inte erkänna fullmaktsäktenskap när det saknades anknytning till Sverige vid äktenskapets ingående. Med hänsyn till den betydande restriktivitet som präglar möjligheten till undantag skulle många frivilliga äktenskap, ingångna genom ombud av legitima skäl, vägras erkännande om anknytningskravet slopades. Detta skulle medföra reella och negativa konsekvenser för berörda personer som flyttar till Sverige som gifta utan någon tidigare anknytning hit. Regeringen anser med hänsyn till detta att det inte är lämpligt att skärpa erkännandereglererna för dessa äktenskap.

Vidare framhåller regeringen att det i fråga om ett fullmaktsäktenskap utan tidigare anknytning till Sverige som har ingåtts med bristande frivillighet liksom hittills går att tillämpa erkännandeförbudet mot tvångsäktenskap. I det fall det är sannolikt att ett fullmaktsäktenskap har ingåtts genom tvång ska äktenskapet sålunda inte erkännas.

Utskottets ställningstagande

Tvångsäktenskap

När det gäller tvångsäktenskap innebär vägransregleringen i IÄL att ett utländskt äktenskap inte erkänns om det är sannolikt att det har ingåtts under tvång och att detta gäller även om parterna saknade anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Vidare är möjligheten att göra undantag från erkännandeförbudet begränsad till att det ska finnas synnerliga skäl. Undantag kan alltså göras endast om ett nekat erkännande i ett enskilt fall medför allvarliga konsekvenser för den enskilde eller det annars framstår som orimligt att inte erkänna äktenskapet.

I propositionen gör regeringen bedömningen att det varken finns förutsättningar för eller behov av att ändra reglerna om erkännande av utländska tvångsäktenskap. Detta överensstämmer med utredningens bedömning, som det stora flertalet remissinstanser inte invänder mot.

Regeringen pekar i sammanhanget bl.a. på att det som är att betrakta som ett tvångsäktenskap grundas på förhållandena vid äktenskapets ingående och att frågan om erkännande av detta äktenskap kan uppkomma många decennier senare när förhållandena för kvinnan i äktenskapet och den familj som hon då har är helt annorlunda. Utskottet ser för egen del framför sig t.ex. den situation när den ena maken har avlidit och den efterlevande maken vill åberopa ventilen mot någon annan som vill göra gällande en rätt till arv framför maken på den grunden att äktenskapet inte ska erkännas.

Regeringen framhåller också att det är av yttersta vikt att samhället reagerar mot alla former av hedersförtryck, och regeringen arbetar också på olika sätt mot tvångsäktenskap, barnäktenskap och annat hedersrelaterat våld och förtryck. Det handlar både om lagstiftningsåtgärder på det straffrättsliga området och om myndighetsuppdrag för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet konstaterar här att de tvångsäktenskap som även är att anse som barnäktenskap träffas av 2019 års reglering om förbud mot erkännande av utländska barnäktenskap samt det nya straffansvaret för barnäktenskapsbrott.

Mot den redovisade bakgrunden är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena om tvångsäktenskap, och de bör därför avslås. Av detta följer också att utskottet inte har några invändningar mot regeringens redovisning av riksdagens tillkännagivande om tvångsäktenskap.

Utländska äktenskap i övrigt

När det gäller barnäktenskap konstaterar utskottet att ett motionsyrkande motsvarande de som nu är aktuella, om att lagstiftningen ska säkerställa att inga barn ska vara gifta i Sverige, behandlades i 2018 års lagstiftningsärende om förbud mot erkännande av utländska barnäktenskap. Som framhölls i det ärendet är innebörden av den nya lagregleringen att ett barn ska betraktas som ogift i varje specifik situation som frågan om erkännande uppkommer fr.o.m.

den 1 januari 2019 och att detta gäller oberoende av om barnet tidigare har registrerats som gift i t.ex. folkbokföringen eller i Migrationsverkets register. Utöver detta kan det konstateras att den 1 juli 2020 infördes en ny straffbestämmelse om barnäktenskapsbrott i brottsbalken. Det nya brottet tar sikte på den som begår en sådan gärning som avses i bestämmelsen om äktenskapstvång mot en person som inte har fyllt 18 år samt den som förmår eller tillåter en person som inte har fyllt 18 år att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Straffansvar gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt 18 år.

Vidare behandlade och avstyrkte utskottet i betänkande 2018/19:CU14 motionsyrkanden dels om att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag till ändring i äktenskapsbalken som innebär att möjligheten för underåriga att ingå äktenskapsförord tas bort (se 7 kap. 3 §), dels om att regeringen bör se över lagstiftningen som rör äktenskap i syfte att utreda om det finns bestämmelser som relaterar till underåriga och om det finns ett fortsatt behov av sådana bestämmelser. Utskottet anförde att det förutsätter att regeringen i ett lämpligt sammanhang gör en översyn av relevanta bestämmelser och att det därmed inte finns skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Utskottet står fast vid den ståndpunkten.

Av det anförda följer att det inte finns skäl för någon åtgärd från riksdagens sida när det gäller barnäktenskap.

Vad sedan avser fullmaktsäktenskap konstaterar utskottet att regeringen, i likhet med utredningen, anser att det framstår som omotiverat och en alltför ingripande åtgärd att inte erkänna fullmaktsäktenskap när det saknades anknytning till Sverige vid äktenskapets ingående. Regeringen pekar på att fullmaktsäktenskapen skiljer sig från de övriga utländska äktenskap som omfattas av erkännandeförbudet. Erkännandeförbudet i fråga om fullmaktsäktenskap tar endast sikte på formerna för äktenskapets ingående och inte som beträffande övriga äktenskap på att äktenskapet är behäftat med något materiellt ”fel”. Många fullmaktsäktenskap bygger på frivillighet och har av godtagbara skäl ingåtts utan personlig och samtidig närvaro. Exempelvis kan det vara så att en av makarna inte har kunnat delta vid vigseln på grund av militärtjänstgöring eller fängelsevistelse eller eftersom han eller hon har begränsningar i rätten eller möjligheten att resa. Dessutom är fullmaktsäktenskapen rättsligt accepterade och förekommer i olika delar av världen. Vidare framhåller regeringen att det i fråga om ett fullmaktsäktenskap utan tidigare anknytning till Sverige som har ingåtts med bristande frivillighet liksom hittills går att tillämpa erkännandeförbudet mot tvångsäktenskap. I det fall det är sannolikt att ett fullmaktsäktenskap har ingåtts genom tvång ska äktenskapet sålunda inte erkännas.

Mot denna bakgrund är utskottet heller inte berett att föreslå något initiativ i syfte att skärpa reglerna om fullmaktsäktenskap.

Därmed bör samtliga motionsyrkanden om utländska äktenskap i övrigt avslås.

Reservationer

1. Ventilen i fråga om månggiften, punkt 2 (S, V, MP)

av Johan Löfstrand (S), Elin Lundgren (S), Sanne Lennström (S), Joakim Järrebring (S), Emma Hult (MP), Ola Möller (S) och Jon Thorbjörnson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:656 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkande 13,

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 26,

2020/21:3103 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkandena 14 och 15,

2020/21:3923 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 2–4,

2020/21:3934 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkandena 1 och 3 i denna del,

2020/21:3937 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1,

2020/21:3951 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 2 och

2020/21:3961 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 1 och 3 i denna del.

Ställningstagande

Vi vill understryka att vi har samma principiella syn på månggiften som majoriteten. Sverige bör som ett modernt och jämställt land ha en reglering som är tydlig med att månggifte inte accepteras. Samtidigt behöver en utsatt part i ett polygamt äktenskap tillförsäkras ett godtagbart rättsligt skydd. Vad vi har olika ståndpunkter om är på vilket sätt detta skydd ska utformas. Det handlar alltså närmare bestämt om vilken teknisk lösning som bör väljas för att uppnå ett och samma resultat. I den delen konstaterar vi att regeringens förslag om ett ytterst begränsat undantag från erkännandeförbudet vid synnerliga skäl, dvs. ventilen, överensstämmer med utredningens förslag. Dessutom har de flesta remissinstanser tillstyrkt förslaget eller inte invänt mot det.

Vi konstaterar också att utredningen övervägde den ordning som förespråkas i motionerna och som innebär att man vid synnerliga skäl kan erkänna vissa rättsverkningar av äktenskapet, t.ex. i fråga om arv, i stället för att erkänna äktenskapet som sådant. Utredningen redovisade dock ett antal invändningar mot en sådan ordning, bl.a. praktiska tillämpningsproblem och en svåröverskådlig lagstiftning. I propositionen delar regeringen utredningens bedömning att lösningen i fråga inte är att föredra. Sammantaget anser regeringen att undantaget vid synnerliga skäl utgör en lämplig avvägning mellan intresset av att motverka månggiften i Sverige och att säkerställa att en

kvinnor i det enskilda fallet inte drabbas oskäligt hårt. Vi har inte någon annan uppfattning i frågan.

Motionsyrkandena om ventilen när det gäller månggiften bör därför avslås.

Vidare instämmer vi i regeringens bedömning att riksdagens tillkännagivande från 2020 ska anses slutbehandlat genom lagförslaget om månggifte.

2. Upplösning av månggiften som erkänns, punkt 3 (SD, KD)

av Larry Söder (KD), Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:656 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkande 14,

2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 61,

2020/21:3923 av Mikael Eskilander (SD) yrkande 1 och

2020/21:3951 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi konstaterar att det nya erkännandeförbudet träder i kraft den 1 juli 2021 och gäller för månggiften som inte har registrerats av Skatteverket före detta datum, dvs. även om äktenskapet har ingåtts före ikraftträdandet. Däremot omfattar erkännandeförbudet inte sådana månggiften som redan har registrerats av Skatteverket före den 1 juli 2021. Dessutom kan det tillkomma månggiften som erkänns med stöd av undantagsmöjligheten i ventilen.

Att dessa månggiften tillåts bestå är inte förenligt med den svenska synen på månggiften som en icke önskvärd företeelse. Det går också stick i stäv med målsättningen att säkerställa kvinnors möjligheter att åtnjuta de mänskliga rättigheterna, liksom rätten till likabehandling.

Den omständigheten att det i fråga om dessa äktenskap finns en rätt till omedelbar äktenskapsskillnad och att en sådan talan om äktenskapsskillnad i teorin får föras även av allmän åklagare är inte tillräckligt i sammanhanget.

Regeringen bör därför återkomma med ett lagförslag som innebär att samtliga utländska månggiften som erkänns ska upplösas genom äktenskapsskillnad. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

3. Ventilen i fråga om släktskapsäktenskap, punkt 4 (M, C, L)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Lars Beckman (M), Robert Hannah (L), David Josefsson (M) och Martina Johansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:3934 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkandena 2 och 3 i denna del,
2020/21:3937 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 2 och
2020/21:3961 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 2 och 3 i denna del.

Ställningstagande

Genom detta lagstiftningsärende införs ett generellt förbud mot att erkänna släktskapsäktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag, alltså ett förbud oavsett parternas anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Erkännandeförbudet ska dessutom gälla för äktenskap som inte har registrerats av Skatteverket före ikraftträdandet, dvs. även om äktenskapet har ingåtts före ikraftträdandet. Erkännandeförbudet ska alltså gälla retroaktivt. Vi har tidigare i betänkandet ställt oss bakom och välkomnat dessa lagändringar.

Dock anser vi i frågan om möjligheten till undantag från erkännandeförbudet vid synnerliga skäl, dvs. ventilen, att samma överväganden gör sig gällande som för månggiften. En tillämpning av ventilen innebär att makarna allmänt eller för ett visst ändamål anses vara gifta. Detta är inte en acceptabel ordning. Vi vill därför i stället ha en lösning som innebär en möjlighet att – utan att erkänna släktskapsäktenskapet som sådant – under särskilda omständigheter tillerkänna det vissa rättsverkningar för att komma till rätta med eventuella oproportionerliga konsekvenser. Regeringen bör därför skyndsamt återkomma med ett lagförslag med den innebörden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

4. Tvångsäktenskap, punkt 5 (SD, C, L)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD), Robert Hannah (L), Angelica Lundberg (SD) och Martina Johansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 23 och

2020/21:3937 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 3.

Ställningstagande

Vägransregleringen i IÄL innebär att ett utländskt äktenskap inte erkänns om det är sannolikt att det har ingåtts under tvång, vilket gäller oavsett parternas anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Detta är positivt. Det går dock att göra undantag från erkännandeförbudet om det finns synnerliga skäl för det.

I propositionen delar regeringen utredningens bedömning att det varken finns förutsättningar för eller behov av att ändra reglerna om erkännande av utländska tvångsäktenskap. Vi är av en annan uppfattning, vilket också innebär att riksdagens tillkännagivande från 2017 om tvångsäktenskap inte kan anses vara slutbehandlat. Vi anser att tiden nu är mogen att helt mönstra ut möjligheten att erkänna tvångsäktenskap som ingåtts utomlands. Ett tvångsäktenskap är helt oförenligt med synen på äktenskapet som ett frivilligt förbund mellan två jämlika makar. Att erkänna ett äktenskap som ingåtts genom tvång strider därför mot grunderna för rättsordningen. Med undantag för den situation när den ena maken har avlidit hindrar dessutom ingenting att två personer som ursprungligen tvingats samman men som därefter frivilligt valt att fortsätta leva ihop bekräftar detta genom att på nytt gifta sig enligt svensk lag.

Regeringen bör därför skyndsamt återkomma med ett lagförslag som innebär att ventilen för erkännande av utländska tvångsäktenskap tas bort. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

5. Utländska äktenskap i övrigt, punkt 6 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:656 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 11 och 18,

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 12, 17, 18 och 25 samt

2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 43, 48 och 49.

Ställningstagande

Barnäktenskap ska aldrig få förekomma i Sverige. Vi välkomnar därför den nya straffbestämmelsen om barnäktenskapsbrott som infördes i juli 2020. På samma sätt välkomnade vi 2019 års lagändringar om förbud mot erkännande av utländska barnäktenskap. Det är dock viktigt att regleringen följs upp för att säkerställa att inga barn i Sverige ska vara gifta, vare sig officiellt eller inofficiellt.

I sammanhanget konstaterar vi också att det finns bestämmelser om äktenskap som relaterar till underåriga, såsom möjligheten för underåriga att ingå äktenskapsförord enligt 7 kap. 3 § äktenskapsbalken. Lagar och regler ska inte anpassas efter att barn ska vara gifta, utan lagar och regler ska förändras så att det klart framgår att barn aldrig ska betraktas som gifta i Sverige.

Vidare anser vi att utländska äktenskap som ingåtts genom ombud, och där makarna alltså inte varit närvarande samtidigt vid vigseln, aldrig ska erkännas i Sverige. Den befintliga regleringen om hinder mot att erkänna utländska fullmaktsäktenskap bör därför skärpas ytterligare så att den står i överensstämmelse med den inhemska, svenska regleringen.

Det får bli en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:149 Förbud mot erkännande av utländska månggiften:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor.

Följdmotionerna

2020/21:3923 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett datum när alla kvarvarande och tillkommande månggiften i Sverige upphör, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pysventilen med synnerliga skäl enbart ska få användas när det första äktenskapet har upplösts, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att otillåtna månggiften ändå bör kunna få rättslig verkan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort möjligheten att erkänna månggiften på grund av synnerliga skäl och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3934 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polygama äktenskap aldrig ska erkännas i Sverige och att inga undantag ska göras samt tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att äktenskap mellan släktingar i rakt upp- och nedstigande led och även mellan syskon och halvsyskon aldrig ska erkännas i Sverige och att inga undantag ska göras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda och återkomma till riksdagen med förslag på hur eventuella oproportionerliga konsekvenser för en svagare part vid ett icke-erkännande av polygama äktenskap eller äktenskap mellan nära släktingar kan förhindras och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3937 av Robert Hannah m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt ta bort möjligheten att göra undantag från förbudet mot erkännande av polygama äktenskap som ingåtts utomlands, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt ta bort möjligheten att göra undantag från förbudet mot erkännande av äktenskap mellan nära släktingar som ingåtts utomlands, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt ta bort möjligheten att göra undantag från förbudet mot erkännande av tvångsäktenskap som ingåtts utomlands, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3951 av Larry Söder m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tvångsupplösa alla ingångna månggiften och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det inte ska finnas något undantag för synnerliga skäl när det gäller utländska månggiften och tillkännager detta för regeringen

2020/21:3961 av Martina Johansson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inga undantag ska göras för polygama äktenskap och att sådana aldrig ska erkännas i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inga undantag ska göras vid äktenskap mellan släktingar i rakt upp- och nedstigande led samt att äktenskap mellan syskon och halvsyskon aldrig ska erkännas i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utreda och återkomma till riksdagen med förslag på hur eventuella oproportionerliga konsekvenser för en svagare part vid ett icke-erkännande av polygama äktenskap eller äktenskap mellan nära släktingar kan förhindras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:656 av Ebba Hermansson m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på att utländska äktenskap ska ha förrättats på sätt som motsvarar den svenska lagstiftningen för att erkännas av den svenska staten och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att månggiften ingångna i annat land aldrig ska erkännas i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de månggiften som redan har erkänts av svenska myndigheter ska upplösas och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagar och regler ska förändras så att det klart framgår att barn aldrig ska betraktas som gifta i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inga barn i Sverige ska vara gifta och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagar och regler inte ska anpassas efter att barn ska vara gifta och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagar och regler ska förändras så att det klart framgår att barn aldrig ska betraktas som gifta i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att redan ingångna äktenskap som skett genom tvång, hot eller psykologisk misshandel ska ogiltigförklaras och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att äktenskap som ingåtts genom ombud, där båda makarna inte varit fysiskt närvarande vid vigseln, ska förklaras ogiltiga i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att månggifte ska vara olagligt för alla i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inga barn i Sverige ska vara gifta och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagar och regler inte ska anpassas efter att barn ska vara gifta och tillkännager detta för regeringen.

49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagar och regler ska förändras så att det klart framgår att barn aldrig ska betraktas som gifta i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3103 av Josefin Malmqvist m.fl. (M):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polygama äktenskap aldrig ska erkännas i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur en lagstiftning som skyddar den svagaste parten vid annullering av polygama äktenskap bör utformas och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD):

61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med lagstiftning som upphäver de månggiften som ingåtts före den 1 januari 2021 och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 5 § äktenskapsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.5 §¹

En make har rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid om det görs sannolikt att maken har tvingats att ingå äktenskapet eller om maken har ingått äktenskapet före 18 års ålder. Om äktenskapet har ingåtts trots att makarna är släkt med varandra i rätt upp- och nedstigande led eller är helsyskon, har var och en av makarna rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Detsamma gäller om äktenskapet har ingåtts trots att någon av makarna redan var gift eller partner i ett registrerat partnerskap och det tidigare äktenskapet eller partnerskapet inte har blivit upplöst.

Om det är fråga om tvegifte, har var och en av makarna i det tidigare äktenskapet rätt att få detta upplöst genom äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Detsamma gäller om partnerskap registrerats trots att någon av parterna då var gift.

I de fall som avses i första stycket får talan om äktenskapsskillnad föras även av allmän åklagare. I de fall som avser äktenskap som har ingåtts av underårig är socialnämnden i den kommun där personen är folkbokförd eller, om personen inte är folkbokförd här i landet, i den kommun där han eller hon vistas skyldig att på begäran lämna yttrande samt de upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning till åklagaren. En annan socialnämnd som har tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse i frågan är skyldig att lämna sådana på begäran av den socialnämnd som ska yttra sig.

Bestämmelser om erkännande av äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag i de fall som avses i första stycket finns i 1 kap. 8 a § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2021.

¹ Senaste lydelse 2014:376.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 8 a § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. 8 a §²

Ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag erkänns inte i Sverige

1. om någon av parterna var under 18 år vid tidpunkten för äktenskapets ingående,

2. om det vid tidpunkten för äktenskapets ingående skulle ha funnits något annat hinder mot äktenskapet enligt svensk lag och minst en av parterna då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige,

3. om det är sannolikt att äktenskapet har ingåtts under tvång, eller
4. om parterna inte var närvarande samtidigt vid äktenskapets ingående och minst en av dem då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige.

Första stycket gäller inte om båda parterna är över 18 år och det finns synnerliga skäl att erkänna äktenskapet.

1. om det vid tidpunkten för äktenskapets ingående skulle ha funnits hinder mot äktenskapet enligt svensk lag,

2. om det är sannolikt att äktenskapet har ingåtts under tvång, eller
3. om parterna inte var närvarande samtidigt vid äktenskapets ingående och minst en av dem då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2021.

2. Äldre bestämmelser gäller för äktenskap som har registrerats av Skatteverket i folkbokföringsdatabasen före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1971:797.

² Senaste lydelse 2018:1973.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor

Härigenom förskrivs att 2 § lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

En man som är eller har varit gift med ett barns mor *skall* anses som barnets far, då det följer av lagen i den stat där barnet vid födelsen fick hemvist eller, om inte någon *skall* anses som barnets far enligt den lagen, då det följer av lagen i en stat där barnet vid födelsen blev medborgare. *Fick* barnet vid födelsen hemvist i Sverige, *skall* frågan dock alltid bedömas enligt svensk lag.

2 §

En man som är eller har varit gift med ett barns mor *ska* anses som barnets far, då det följer av lagen i den stat där barnet vid födelsen fick *sin* hemvist eller, om inte någon *ska* anses som barnets far enligt den lagen, då det följer av lagen i en stat där barnet vid födelsen blev medborgare. *Om* barnet vid födelsen *fick sin* hemvist i Sverige, *ska* frågan dock alltid bedömas enligt svensk lag.

Frågan om huruvida en man är eller har varit gift med barnets mor ska bedömas enligt den lag som enligt första stycket gäller för faderskapet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2021.